

KS-KOMMUNESEKTORENS ORGANISASJON
Postboks 1378 Vika
0114 OSLO

Deres ref.:
Vår ref.: 24/48339-7
Saksbehandler: Ingri Menne Sjoner
Dato: 07.07.2025

Svar på spørsmål om innhenting av opplysninger ved etteroppgjør, egenandelsforskriften § 3 sjette ledd

Helsedirektoratet viser til spørsmål fra Kommunesektorens interesseorganisasjon (KS) av 20. februar 2025, om egenandelsforskriften § 3 sjette ledd. Spørsmålet er om det i forbindelse med et etteroppgjør, er rom for å hente opplysninger fra skatteoppgjøret gjennom en elektronisk løsning, eller om egenandelsforskriften krever bruk av den originale versjonen av skatteoppgjøret. Det er videre spørsmål om egenandelsforskriften krever et fullstendig skatteoppgjør hvor alle opplysninger er tilgjengelige, eller om det er tilstrekkelig med utvalgte opplysninger fra skatteoppgjøret.

Vi viser også til henvendelse fra Statsforvalteren i Vestland av 22. mai 2025, som gjelder det samme temaet. Helsedirektoratet har tidligere fått liknende spørsmål fra andre statsforvalterembeter over telefon.

Dette brevet sendes derfor til alle landets statsforvaltere, samt landets kommuner.

Helsedirektoratet kan ikke ta stilling til hvordan egenandelsforskriftens regler skal anvendes i konkrete saker, da vårt ansvar er å fortolke helse- og omsorgslovgivningen, herunder egenandelsforskriften. I det følgende gjør vi derfor rede for regelverket på generelt grunnlag.

Helsedirektoratets vurdering

Etteroppgjør av egenandel for langtidsopphold i institusjon er regulert i egenandelsforskriften § 3 sjette ledd andre punktum: "Viser skatteoppgjøret for foregående år at det ikke er beregnet riktig egenandel, skal det skje et etteroppgjør".

Et etteroppgjør er tilbakebetaling eller etterbetaling av egenandel, avhengig av om beboeren har betalt for mye eller for lite i egenandel gjennom året. Det dreier seg derfor om en endring av kommunens vedtak om egenandel. Etteroppgjør etter egenandelsforskriftens regler er et unntak fra forvaltningslovens hovedregel om endring av vedtak, jf. forvaltningsloven § 35 femte ledd. Det betyr at vedtaket for eksempel kan endres til ugunst for beboeren, slik at kommunen kan kreve etterbetaling av egenandel.

Kommunens adgang til å endre et egenandelsvedtak på denne måten, har sammenheng med systemet for beregning av egenandel. Utgangspunktet er at egenandelen beregnes ut ifra antatt inntekt og skatt,

og at denne beregningen senere skal kontrolleres. På denne måten får kommunen kontrollert at egenandelen er riktig beregnet, og dermed at beboeren har betalt riktig egenandelsbeløp gjennom året.

Et etteroppgjør skal ifølge egenandelsforskriften § 3 sjette ledd andre punktum, skje når "skatteoppgjøret for foregående år", viser at egenandelsberegningen er uriktig. Et skatteoppgjør er tilbakebetaling eller etterbetaling av skatt, avhengig av om den enkelte har betalt for mye eller for lite i skatt i løpet av året. Skatteoppgjøret viser samtidig den enkeltes inntekter det aktuelle året og hvor mye vedkommende har betalt i skatt. Begrepet foregående, er ut ifra en vanlig språklig forståelse noe som er like før noe annet, eller forrige.¹ Dette tilsier at uttrykket "skatteoppgjøret for foregående år" i egenandelsforskriftens regel om etteroppgjør, skal forstås som det siste eller det nyeste skatteoppgjøret.

Videre følger det av egenandelsforskriften § 3 sjette ledd andre punktum at det skal skje et etteroppgjør, dersom skatteoppgjøret for foregående år "viser" at egenandelen ikke er beregnet riktig. Ordlyden kan isolert sett indikere at skatteoppgjøret som sådan viser om egenandelen er beregnet riktig eller ikke. Egenandelsberegningen fremgår imidlertid ikke av skatteoppgjøret. Skatteoppgjøret inneholder derimot opplysninger som kan være relevante for å avgjøre hva beboerens årlige inntekter etter egenandelsforskriften har vært og hvor mye vedkommende betalte i skatt av disse inntektene. Skatteoppgjøret er derfor relevant ved kontrollberegningen av egenandelen. Det er kommunens kontrollberegning av egenandelen som viser om egenandelen er riktig beregnet eller ikke, og dermed om det eventuelt skal skje et etteroppgjør.

Etter vår vurdering, gir egenandelsforskriften § 3 sjette ledd andre punktum derfor uttrykk for tidspunktet et etteroppgjør kan skje, og dermed når egenandelsforskriften gir rom for å endre et egenandelsvedtak. Når skatteoppgjøret er tilgjengelig, kan det derfor skje et etteroppgjør av egenandelen for det året skatteoppgjøret gjelder for. Etteroppgjøret må skje før det foreligger nytt skatteoppgjør. Egenandelsforskriften regulerer derfor ikke etteroppgjør for tidligere år enn det foregående året. For etteroppgjør av tidligere år gjelder derfor de vanlige reglene om endring av vedtak etter forvaltningsloven § 35.

Egenandelsforskriften gir som følge av dette ikke nærmere føringer for hvilke opplysninger den stipulerte egenandelen skal kontrolleres ut ifra, herunder om det er nødvendig med den originale versjon av skatteoppgjøret eller om det er tilstrekkelig med opplysninger fra skatteoppgjøret gjennom elektroniske løsninger som for eksempel KS-fiks. Det er den forvaltningsrettslige utredningsplikten som regulerer dette.

Det følger av forvaltningsloven § 17 at kommunen skal sørge for at "saken er så godt opplyst som mulig". Formålet med saksforberedelsen er ifølge forvaltningslovens forarbeider å finne alt materiale av faktisk og rettslig art som er nødvendig for sakens avgjørelse. Se NUT 1958:3 side 161. Høyesterett har beskrevet utredningsplikten som relativ, fordi den er avhengig av sakens karakter og hva som er relevante spørsmål i saken.² Kontrollberegning av egenandel for opphold i institusjon innebærer, som nevnt ovenfor, å få oversikt over hva beboerens årlige inntekt faktisk har vært og hva vedkommende har betalt i skatt av disse inntektene. Skatteoppgjøret kan gi god oversikt over dette. Inntektsbegrepet i egenandelsforskriften § 3 fjerde ledd er imidlertid ikke likt inntektsbegrepet som ligger til grunn for skattelovgivningen. Det kan derfor være annen informasjon om beboerens inntektsforhold som også er relevant i denne sammenhengen. Hvilke opplysninger som er nødvendige for å kontrollere om

¹ Se ordbøkene.no og Det norske akademis ordbok.

² HR-2017-2376-A. Høyesteretts redegjørelse av utredningsplikten i forvaltningsloven § 17 er relevant når det gjelder beregning av egenandel, selv om sakens overordnede tema ellers er uten betydning for egenandelsforskriftens regler.

egenandelen er riktig beregnet, må derfor vurderes konkret i ethvert tilfelle. Det innebærer at kommunen må vurdere om opplysninger fra skatteoppgjøret er tilstrekkelig, herunder opplysninger fra skatteoppgjøret gjennom en elektronisk løsning, eller om det i tillegg er nødvendig å innhente andre opplysninger om beboerens inntektsforhold.

Dette betyr at kommunen kan hente utvalgte opplysninger fra skatteoppgjøret gjennom en elektronisk løsning og legge disse opplysningene til grunn i et etteroppgjør etter egenandelsforskriften § 3 sjette ledd. Det følger av den forvaltningsrettslige utredningsplikten at kommunen samtidig må vurdere om disse opplysningene er tilstrekkelig for å kontrollere hvordan egenandelen er beregnet.

Helsedirektoratet legger til grunn at opplysningene som fremkommer i de elektroniske løsningene som utgangspunkt inneholder alle relevante opplysninger for kontrollberegning av egenandelen. Kommunen har derfor som utgangspunkt ikke plikt til å innhente ytterligere opplysninger med mindre de er kjent med forhold som tilsier at den elektroniske løsningen ikke gir kommunen alle relevante opplysninger.

Helsedirektoratet vil avslutningsvis fremheve at de samme reglene gjelder ved behandling av en eventuell klage som gjelder for selve etteroppgjøret.

Vennlig hilsen

Wenche Dahl Elde e.f.
avdelingsdirektør

Ingri Menne Sjoner
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk